

Wyzwania polityki handlowej Nowej Zelandii*

Jolanta Sierańska

Uniwersytet Warszawski

W artykule podjęto analizę struktury geograficznej handlu Nowej Zelandii oraz instrumentów polityki handlowej, z których to państwo korzysta, jak również ukazano, że angażuje się ono w pewne działania z zakresu polityki handlowej. Przedstawiono ponadto wpływ uwarunkowań geograficznych na prowadzoną przez Nową Zelandię politykę handlową, w tym na zawieranie bilateralnych i regionalnych umów o wolnym handlu. Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy wysiłki podejmowane przez ten kraj w celu zwiększenia udziału w międzynarodowej polityce handlowej oraz wymianie handlowej można postrzegać przez pryzmat interesów narodowych.

Ze względu na odległość dzielącą Nową Zelandię i Europę naturalnymi partnerami handlowymi NZ są kraje Azji i Pacyfiku. Podkreślone zostały także bliskie więzi Nowej Zelandii z Australią oraz strategię bilateralne, jakie obydwa państwa stosują w procesach negocjacyjnych. W artykule została również przedstawiona transformacja struktury handlu Nowej Zelandii po podpisaniu z Chinami w 2008 r. porozumienia o wolnym handlu, z uwzględnieniem korzyści dla gospodarek obydwu państw, jak i opinii zwolenników i krytyków tej umowy.

Współpraca handlowa z państwami członkowskimi UE, choć istotna sama w sobie, z pewnością wejdzie w nową, bardziej dynamiczną fazę, gdy zostanie podpisane i wejdzie w życie porozumienie o wolnym handlu między UE i Nową Zelandią. Ogromną szansę Nowa Zelandia dostrzega w Partnerstwie Transpacyficznym.

Słowa kluczowe: Nowa Zelandia, polityka handlowa, struktura geograficzna handlu, instrumenty polityki handlowej, uwarunkowania geograficzne, międzynarodowa wymiana handlowa, globalne łańcuchy dostaw, Południowy Pacyfik, Azja i Pacyfik, Porozumienie Transpacyficzne, Unia Europejska, Współpraca Gospodarcza Azji i Pacyfiku, Porozumienie o Wolnym Handlu, Światowa Organizacja Handlu.

Celem artykułu jest próba analizy struktury geograficznej handlu Nowej Zelandii oraz instrumentów polityki handlowej, z których to państwo korzysta, jak również ukazanie strategicznych konsekwencji polityki handlowej.

W artykule zostaną ponadto przedstawione implikacje uwarunkowań geograficznych, ograniczeń w połączeniach transportowych oraz relatywnie wysokich kosztów

Jolanta Sierańska – absolwentka Instytutu Stosunków Międzynarodowych Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych (dawna nazwa: Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych).

* Za uwagi do pierwszej wersji artykułu dziękuję dr. Karolowi Cienkusowi.

transportu dla prowadzonej przez Nową Zelandię polityki handlowej, w tym dla zawierania bilateralnych i regionalnych umów o wolnym handlu. Analizie poddane zostaną także bliskie więzi i współpraca handlowa między Nową Zelandią i Australią oraz strategie bilateralne, jakie obydwa państwa stosują w procesach negocjacyjnych.

Oprócz analizy współpracy z państwami Azji i Pacyfiku w ramach preferencyjnych umów handlowych (Preferential Trade Agreements, PTAs) w artykule omówiono też transformację struktury handlu Nowej Zelandii, spowodowaną podpisaniem z Chinami w 2008 r. porozumienia o wolnym handlu (Free Trade Agreement, FTA) i intensyfikacją wymiany handlowej z uwzględnieniem korzyści dla gospodarek obydwu państw, jak też opinie zwolenników i krytyków tej umowy.

Podjęta zostanie także próba odpowiedzi na pytanie, czy wysiłki podejmowane przez Nową Zelandię w celu zwiększenia udziału w międzynarodowej polityce handlowej, wymianie handlowej i globalnych łańcuchach dostaw (Global Supply Chains, GSC) można postrzegać przez pryzmat interesów narodowych.

Wstęp

Ze względu na oddalenie geograficzne Nowej Zelandii od Europy jej naturalnymi partnerami handlowymi są kraje Azji i Pacyfiku, z którymi notuje ona największe obroty w wymianie handlowej. Do najważniejszych partnerów handlowych Nowej Zelandii należy sześć krajów: Chiny, Australia, Stany Zjednoczone, Japonia, Korea Południowa i Wielka Brytania. Kolejne miejsca na liście 15 głównych partnerów handlowych w 2017 r. zajęły: Hongkong, Tajwan, Singapur, Malezja, Indonezja, Tajlandia, Holandia, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Wietnam¹. Natomiast gospodarki Australii i Nowej Zelandii są ze sobą powiązane od lat², co zapewne spowodowało, że przede wszystkim Nowa Zelandia dość słabo odczuła skutki światowego kryzysu gospodarczego z 2008 r.

Nowa Zelandia, która należy do tzw. Nowego Świata (New World), jest małym państwem pod względem liczby ludności (4,7 mln – z prognozą wzrostu do 4,8 mln na koniec 2018 r.³), porównywalnym do Irlandii, oraz młodym, gdyż autonomię od

¹ Zob. szerzej: World Bank, World Integrated Trade Solutions, *New Zealand Trade at a Glance: Most Recent Values*, <https://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/NZL> (data dostępu: 7.03.2018); D. Workman, *World's Top Exports, New Zealand's Top 10 Trade Partners*, 2.03.2018, <http://www.worldstopexports.com/new-zealands-top-trade-partners/> (data dostępu: 7.03.2018).

² Zob. szerzej: Sir Geoffrey Palmer QC, *International Trade Blocs – New Zealand and Australia: Beyond CER*, „Public Law Review” 1990, vol. 203, nr 1; Victoria University of Wellington, Faculty of Law, Legal Research Paper Series Palmer Paper No. 31, 23.02.2015, <https://ssrn.com/abstract=2225577> (data dostępu: 7.03.2018).

³ Stats NZ, *An overview of New Zealand's people, economy, and environment*, http://www.stats.govt.nz/tools_and_services/population_clock.aspx; http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/population/estimates_and_projections/NationalPopulationEstimates_HOTPA30Jun15.aspx (data dostępu: 7.03.2018); Worldometers, *New Zealand Population 2018*, <http://www.worldometers.info/world-population/new-zealand-population/> (data dostępu: 7.03.2018).

Wielkiej Brytanii uzyskała dopiero w 1947 r. Ale może służyć także jako swego rodzaju wzorzec (ang. *role model*) państwa dobrobytu oraz pod względem stopnia rozwoju polityczno-ekonomicznego dla sąsiadujących z nią słabo rozwiniętych mikropaństw wyspiarskich Pacyfiku Południowego, przede wszystkim z powodu istniejących oraz sprawnie funkcjonujących rozwiązań prawno-instytucjonalnych⁴, które są *spiritus movens* jej polityki handlowej oraz implikują zawieranie porozumień handlowych⁵. Usytuowanie geograficzne ma wpływ na prowadzenie działań przez Nową Zelandię i istotne znaczenie dla dynamiki wymiany handlowej z krajami UE. Może być także postrzegane jako bariera w dążeniu do intensyfikacji współpracy bilateralnej oraz wzajemnych obrotów z krajami UE, choć politycznie Nowa Zelandia jest bliska Unii Europejskiej⁶. Pomimo wolności gospodarczej, eliminacji barier w polityce handlowej oraz promocji współpracy Nowa Zelandia nie jest dla Unii Europejskiej jednym z priorytetowych partnerów handlowych.

Polityką handlową, a co za tym idzie wspieraniem wymiany handlowej w Nowej Zelandii zajmują się dwie główne instytucje: Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Handlu (Ministry of Foreign Affairs and Trade, MFAT) oraz agenda rządowa New Zealand Trade and Enterprise (NZTE). Instytucje te pełnią różne funkcje. MFAT otwiera drzwi zagranicznym inwestorom poprzez likwidację lub zmniejszanie barier handlowych, natomiast NZTE „pomaga nowozelandzkim przedsiębiorcom poprzez dostarczanie im usług doradczych i konsultacji w sprawach eksportu”⁷.

Ogólna charakterystyka gospodarki Nowej Zelandii

Choć Nowa Zelandia jest małym państwem, stanowi 54. największą gospodarkę na świecie, a według rankingu Economic Complexity Index z 2016 r. jest również 44. największą gospodarką na świecie pod względem złożoności (pod uwagę jest brana różnorodność eksportowanych produktów). Dla porównania w 2015 r. Nowa Zelandia była na 39. miejscu, zatem nastąpił nieznaczny spadek w rankingu⁸. W ocenie Banku Światowego gospodarka Nowej Zelandii jest wysoce konkurencyjna i proeksportowa,

⁴ Zob. szerzej: J. Siekiera, *Nowa Zelandia jako regionalny wzór dobrobytu dla rozwijających się państw Pacyfiku Południowego*, w: K.A. Kłosiński, P. Rubaj (red.), *Australia, Nowa Zelandia – polityka dobrobytu*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2014, s. 29.

⁵ Zob. OECD Trade Facilitation Indicators – New Zealand, <https://www.oecd.org/newzealand/new-zealand-oecd-trade-facilitation-indicators-april-2014.pdf> (data dostępu: 7.03.2018).

⁶ Dobrym przykładem jest tu sytuacja, gdy Nowa Zelandia na znak solidarności z UE zawiesiła negocjacje o wolnym handlu (FTA) z Federacją Rosyjską w 2014 r. w następstwie wydarzeń na Ukrainie; za: *Free trade negotiations with Russia*, <https://www.mfat.govt.nz/en/countries-and-regions/europe/russia/> (data dostępu: 7.03.2018).

⁷ Ministry of Foreign Affairs and Trade MFAT, *Trade and Economic Relations*, <http://www.mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/1-Market-access/index.php> (data dostępu: 7.03.2018); New Zealand Trade and Enterprise, <https://nzte.govt.nz> (data dostępu: 7.03.2018).

⁸ The Observatory of Economic Complexity, <http://atlas.media.mit.edu/en/rankings/country/>; <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/nzl/> (data dostępu: 7.03.2018).

a dochody z eksportu stanowią aż 30% PKB⁹. Do sukcesu gospodarki w dużej mierze przyczyniła się dobra polityka rolna Nowej Zelandii, dzięki której kraj ten zaczął dużo eksportować.

W ciągu ostatnich 30 lat gospodarka Nowej Zelandii uległa transformacji – z jednej z najbardziej regulowanych pośród krajów OECD¹⁰ stała się jedną z najbardziej liberalnych. Dzięki sukcesowi reform obecnie jest to gospodarka wysoko rozwinięta i należy do najbardziej zróżnicowanych ze wszystkich państw Oceanii, a jej podstawą jest hodowla owiec i bydła oraz uprawa zbóż, warzyw i owoców. Duże znaczenie mają także rybołówstwo i leśnictwo (Nowa Zelandia jest jednym z największych eksporterów drewna miękkiego oraz miazgi i tarcicy na świecie). Najważniejszymi gałęziami produkcji są przemysł spożywczy, metalowy, maszynowy, chemiczny, drzewny, papierniczy, włókienniczy oraz środków transportu. Nowa Zelandia ma również własny przemysł wydobywczy – z surowców naturalnych występują tu gaz ziemny i węgiel kamienny, a także rudy żelaza, złoto, srebro, wolfram, mangan i miedź oraz siarka, fosforyty i surowce skalne. Kraj ten zajmuje również czołową pozycję w świecie w produkcji aluminium¹¹.

Przy trzydziestoprocentowym udziale eksportu w dochodach budżetu państwa główną grupę produktów eksportowych Nowej Zelandii tworzą: mięso i przetwory mięsne, produkty mleczne, owoce oraz produkty gospodarki leśnej, owoce morza i ryby. Kraj ten jest jednym z głównych światowych eksporterów wełny (drugie miejsce w świecie), a także mięsa, nabiału i ryb. W eksporcie masła zajmuje drugie miejsce w świecie. Pod względem liczby owiec oraz mleka na jednego mieszkańca zajmuje pierwszą pozycję w świecie. Specjalnością nowozelandzką są owoce kiwi – ich zbiory stanowią ok. 70% światowej produkcji. Eksportowane są także jabłka, a odmianą najbardziej znaną jest Granny Smith. Natomiast importowane są przede wszystkim maszyny i elektronika, samochody oraz ropa naftowa, ale także żywność, gdyż uprawa roślin, która ma duże znaczenie, nie zaspokaja potrzeb mieszkańców¹².

Warto wspomnieć, że wprowadzając reformy ponad ćwierć wieku temu, Nowa Zelandia zastosowała całkowicie inną politykę rolną niż ta, którą aktualnie prowadzi Unia Europejska. Jej specyfika polega na tym, że rolnicy nie otrzymują od państwa wsparcia w postaci subsydiów dla rolnictwa czy tanich, niskooprocentowanych pożyczek, zlikwidowano ceny minimalne na produkty rolne, a przed zagraniczną

⁹ New Zealand Now, *Economic overview*, <https://www.newzealandnow.govt.nz/investing-in-nz/opportunities-outlook/economic-overview> (data dostępu: 7.03.2018).

¹⁰ OECD Economic Surveys: *New Zealand, June 2015 Overview*, <https://www.oecd.org/eco/surveys/New-Zealand-2015-overview.pdf> (data dostępu: 7.03.2018); OECD, *Economic Survey of New Zealand 2017*, <http://www.oecd.org/newzealand/economic-survey-new-zealand.htm> (data dostępu: 7.03.2018).

¹¹ New Zealand Now, *Economic overview*, <https://www.newzealandnow.govt.nz/investing-in-nz/opportunities-outlook/economic-overview> (data dostępu: 8.03.2018).

¹² Informator ekonomiczny MSZ, http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl/australia/nowa_zelandia/nowa_zelandia; http://www.wellington.msz.gov.pl/pl/polska_nowa_zelandia/wspolpraca_gospodarcza/sytuacja_gospodarcza_w_nowej_zelandii/gospodarka_nowej_zelandii/ (data dostępu: 8.03.2018).

konkurencją nie chronią ich taryfy importowe. Obecnie na ponad 90% wszystkich importowanych do Nowej Zelandii towarów nie ma żadnych restrykcji administracyjnych. Zlikwidowano także dotacje do eksportu. Zatem rolnicy muszą liczyć tylko na siebie. Po wprowadzeniu tych zmian rolnicy nie zbankrutowali, a konsumenci płacą niższe ceny za żywność niż mieszkańcy Europy Zachodniej, gdzie produkcja rolna jest zarówno dotowana, jak i chroniona barierami celnymi. Co więcej, eksport produktów rolnych z Nowej Zelandii nadspodziewanie się rozwinął. W 1984 r. osiągał on wartość niecałych 5,5 mld NZD (3,9 mld USD), a w 2004 roku już 15,3 mld NZD (10,9 mld USD). Dla porównania w 2012 r. wyniósł 19,6 mld NZD (13,9 mld USD)¹³.

Likwidacja subsydiów dla rolnictwa w Nowej Zelandii wpłynęła na ograniczenie produkcji trzody chlewnej oraz rogacizny, a skutkiem tego był wpływ na zróżnicowanie asortymentu produkcji rolnej. Nastąpił znaczny wzrost uprawy roślin, szczególnie owoców, takich jak jabłka, kiwi oraz winogrona. Sektor rolny odniósł korzyści z wprowadzonych reform – odnotowano wzrost dochodów z rolnictwa, co wpłynęło na efektywniejsze wykorzystanie gruntów rolnych, a także rozwinięcie się turystyki agrarnej¹⁴.

Największe znaczenie w dochodzie narodowym ma sektor usług, który tworzy aż dwie trzecie PKB. Istotne są także dochody z rolnictwa, które stanowi około 5% gospodarki, a przynosi aż 53% dochodów z eksportu i jest jednym z filarów ekonomii Nowej Zelandii. Coraz większego znaczenia nabiera sektor filmowy, szczególnie po kilku wysokobudżetowych produkcjach, które były filmowane lub produkowane w Nowej Zelandii (trylogia *Władca Pierścieni*, *King Kong*, *Avatar*, *Hobbit*). Jednym z największych źródeł przychodów Nowej Zelandii jest również turystyka. Według danych nowozelandzkiego Ministerstwa Biznesu, Innowacji i Zatrudnienia (Ministry of Business, Innovation and Employment) udostępnionych 15 lutego 2018 r., dotyczących obrotu turystycznego na koniec grudnia 2017 r., najwięcej osób przybywa z Australii (włącznie z Wyspą Norfolk), następnie z Chin, USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec i Japonii¹⁵. Jeszcze w 2015 r. chińscy turyści byli na czwartej pozycji za Australią, Wielką Brytanią i USA, a na zmianę tej sytuacji ma wpływ intensyfikacja współpracy handlowej i wysoki wzrost obrotów w handlu między Nową Zelandią a Chinami.

Dobrym produktem eksportowym są także nowozelandzkie wina, które zyskały światowy rozgłos pod koniec XX w. dzięki odmianie sauvignon blanc. Obecnie Nowa

¹³ T. Cukiernik, PAFERE, *Wolnorynkowe reformy gospodarcze: Nowa Zelandia. Od kryzysu do gospodarczej prosperity*, <http://www.old.pafere.org/userfiles/image/edukacyjne/wrg-nowazelandia.pdf> (data dostępu: 8.03.2018).

¹⁴ K. Żukowska, *Rozwiązania zastosowane w gospodarkach Australii i Nowej Zelandii decydujące o dobrobycie*, w: K.A. Kłosiński, P. Rubaj (red.), *Australia, Nowa Zelandia – polityka dobrobytu*, op. cit., s. 20.

¹⁵ Ministry of Business, Innovation and Employment, *Key Tourism Statistics, Annual international arrivals*, 15.02.2018, <http://www.mbie.govt.nz/info-services/sectors-industries/tourism/documents-image-library/key-tourism-statistics.pdf> (data dostępu: 8.03.2018); Tourism Industry, <https://tia.org.nz/> (data dostępu: 8.03.2018).

Zelandia jest ósmym eksporterem pod względem wartości sprzedaży na świecie, a produkuje niespełna 1% światowego wina. W 2012 r. winnice, których jest ponad 700, obejmowały 33 400 hektarów powierzchni Nowej Zelandii, a z owoców wyprodukowano 194 mln litrów wina, w większości przeznaczonego na eksport. Według danych z 2017 r. wino zajmuje piątą pozycję wśród produktów eksportowych kraju. Pozycja ta nie uległa zmianie w porównaniu z latami 2015 i 2016¹⁶.

Istotnym aspektem jest wolność gospodarcza w Nowej Zelandii. W większości rankingów gospodarczych kraj ten, obok Hongkongu, Singapuru, Australii, Szwajcarii oraz USA, znajduje się na czołowych pozycjach, jeśli chodzi o ten element. W najnowszym raporcie dotyczącym wskaźnika wolności gospodarczej (2018 Index of Economic Freedom) opublikowanym w lutym 2018 r. przez The Heritage Foundation, we współpracy z „The Wall Street Journal”, Nowa Zelandia znajduje się na trzecim miejscu (utrzymała pozycję z lat 2017, 2016 i 2015), za Hongkongiem i Singapurem, przy czym The Heritage Foundation za kraje wolne gospodarczo uznaje tylko dziesięć państw na świecie. Za Nową Zelandią czwarte miejsce niezmiennie zajmuje Szwajcaria, a piąte Australia. Dla porównania w 2014 r. Nowa Zelandia znalazła się na piątym miejscu, natomiast zarówno w 2012, jak i 2013 r. zajmowała czwarte miejsce w rankingu. Wskaźnik wolności gospodarczej to roczny raport zawierający opis i ocenę ograniczeń, restrykcyjnych przepisów oraz zakresu stosowania przymusu przez aparat władzy w sferze gospodarki w różnych państwach świata¹⁷. Natomiast według ostatniego raportu Banku Światowego *Doing Business 2018* „Nowa Zelandia, tak jak w 2017 r., zajmuje pierwsze miejsce wśród krajów na świecie (przed Singapurem, Danią i Koreą Południową), w których najłatwiej jest prowadzić działalność gospodarczą”¹⁸. Z kolei w raporcie Światowego Forum Ekonomicznego dotyczącym konkurencyjności państw w skali globalnej w latach 2017–2018 Nowa Zelandia zajmuje 13. miejsce na liście 137 krajów. Wśród kryteriów, jakie należy spełnić, pod uwagę brane są m.in. innowacyjność i zaawansowanie biznesowe¹⁹.

Pomimo iż Nowa Zelandia zajmuje wysokie pozycje w wielu międzynarodowych rankingach i jest stawiana za wzór jako państwo dobrobytu, wiele wskaźników uwidacznia istniejące tam duże rozwarstwienie społeczne, głównie pośród ubogich

¹⁶ Zob. szerzej: New Zealand Winegrowers, *Annual Report 2017*, <https://www.nzwine.com/media/6600/nzw-annual-report-2017.pdf> (data dostępu: 8.03.2018); D. Workman, *World's Top Exports, New Zealand's Top 10 Exports*, <http://www.worldstopexports.com/new-zealands-top-10-exports/> (data dostępu: 8.03.2018).

¹⁷ The Heritage Foundation, *2018 Index of Economic Freedom*, <https://www.heritage.org/international-economies/commentary/2018-index-economic-freedom> (data dostępu: 8.03.2018).

¹⁸ Zob. World Bank Group, *Doing Business 2018 rankings*, <http://www.doingbusiness.org/rankings> (data dostępu: 8.03.2018); *Doing Business 2018, Equal Opportunity for All*, <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB18-Chapters/DB18-DTF-and-DBRankings.pdf> (data dostępu: 8.03.2018).

¹⁹ K. Schwab, *The Global Competitiveness Report 2017–2018*, Insight Report World Economic Forum, <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (data dostępu: 8.03.2018).

mniejszości. Choć w Nowej Zelandii redystrybucyjny charakter polityki fiskalnej jest bliski średniej w krajach OECD, to jednym z głównych celów jej polityki socjalnej są działania, które mogą przyczynić się do wyeliminowania dużych różnic materialnych w społeczeństwie²⁰. Działania te mają być prowadzone głównie na terenach zamieszkałych przez ubogie mniejszości i mają się koncentrować na polityce gospodarczej, osiągnięciu wzrostu gospodarczego poprzez ograniczanie uzależniania się od długoterminowych zapomóg dla osób bezrobotnych (m.in. poprzez edukację), przeciwdziałanie wzrostowi degradacji środowiska naturalnego, a także jego rekultywację. Głównym celem polityki gospodarczej prowadzonej przez rząd w Wellington jest podnoszenie wydajności, natomiast wszystkie działania podejmowane w polityce gospodarczej są ukierunkowane na poprawę uczestnictwa gospodarki Nowej Zelandii w międzynarodowym podziale pracy w średniej perspektywie czasowej²¹. Rozwiązanie to ma w praktyce służyć zwiększeniu uczestnictwa, a w rezultacie pozycji Nowej Zelandii oraz jej przedsiębiorstw w międzynarodowych łańcuchach tworzenia wartości dodanej. Na chwilę obecną kraj ten w niewielkim stopniu czerpie korzyści z uczestnictwa w międzynarodowej wymianie handlowej, zatem jego potencjał nie jest w pełni wykorzystywany²².

Główni partnerzy handlowi Nowej Zelandii

Kraje Azji i Pacyfiku

Usytuowanie geograficzne determinuje stosunki handlowe i współpracę Nowej Zelandii, która coraz wyraźniej skupia się na krajach Azji i Pacyfiku, choć państwo to nie rezygnuje ze starań o podpisanie umowy o wolnym handlu z Unią Europejską. Trzy największe rynki eksportowe – Australia, Chiny i Stany Zjednoczone – przyczyniły się do 43,3% wzrostu nowozelandzkiego eksportu towarowego oraz 43,2% wzrostu importu tego kraju w 2011 r. Japonia pozostaje ważnym partnerem w przypadku zarówno eksportu, jak i importu. Znaczenie Azji, poza Japonią, rośnie bardzo szybko. Istotnym partnerem handlowym jest także Korea Południowa. Eksport towarowy do tych krajów wzrósł w ciągu ostatniej dekady do ok. 30%. Struktura handlu zagranicznego Nowej Zelandii zmieniła się w istotny sposób po podpisaniu przez ten kraj w 2008 r. porozumienia z Chinami o wolnym handlu (The New Zealand–China Free Trade Agreement, NZCFTA)²³. Był to pierwszy taki układ zawarty przez Chiny z krajem należącym do

²⁰ Zob. szerzej: K. Żukrowska, *Rozwiązania zastosowane w gospodarkach Australii i Nowej Zelandii...*, op. cit., s. 20.

²¹ Ibidem, s. 20. Zob. OECD, *Economic Survey of New Zealand 2017*, <http://www.oecd.org/newzealand/economic-survey-new-zealand.htm> (data dostępu: 9.03.2018).

²² K. Żukrowska, *Rozwiązania zastosowane w gospodarkach Australii i Nowej Zelandii...*, op. cit., s. 21.

²³ Zob. szerzej: H. Quinn, *Trading with a Giant, The Implications of New Zealand's Free Trade Agreement with China*, China Research Papers 2015, nr 1, Victoria University of Wellington, Research Papers and Working Papers, <https://www.victoria.ac.nz/chinaresearchcentre/publications/>

grupy państw rozwiniętych OECD. Udział eksportu do Chin w łącznym eksporcie nowozelandzkim wzrósł z 5,9% w 2008 r. do aż 20,7% w 2013 r., a wielkość importu z Chin w łącznym imporcie Nowej Zelandii wzrosła w tym czasie z 13,3% do 17,1%. Jednocześnie zmalały udziały importu ze wszystkich pozostałych państw należących do najważniejszych partnerów handlowych Nowej Zelandii – Australii, USA i Japonii – i eksportu do nich. Chiny są obecnie największym nabywcą towarów z 11 spośród 22 najważniejszych grup produktów eksportowych w sektorach rolnictwa, przemysłu drzewnego i rybołówstwa. W 2013 r. Chiny po raz pierwszy wyprzedziły Australię i stały się najważniejszym partnerem handlowym Nowej Zelandii. Sprawdziły się także prognozy na lata 2014–2018 odnośnie do średniego tempa wzrostu eksportu nowozelandzkich towarów do Chin, które wyniosło nawet 5,4% rocznie²⁴.

Należy wspomnieć, że ceny towarów eksportowanych przez Nową Zelandię na początku 2011 r. osiągnęły rekordowo wysoki poziom. Było to spowodowane głównie silnym popytem z Chin. Wysokie ceny towarów przyczyniły się do historycznie wysokiej wartości *terms of trade*, gdy ceny eksportu rosły znacznie szybciej niż ceny importu. Wzrost ten przewyższył poprzedni rekord z marca 2008 r., po którym nastąpił piętnastoprocentowy spadek w czasie kryzysu gospodarczego²⁵. W 2013 r. łączna wartość eksportu z Nowej Zelandii do Chin wyniosła 8,2 mld USD (10 mld NZD). Olbrzymi – o 45% z roku do roku – wzrost eksportu do Chin spowodował ogólne zwiększenie wartości nowozelandzkiego eksportu w 2013 r. o 4,1%, do 48,1 mld NZD (34 mld USD). Powodem był przede wszystkim zwiększony eksport mleka w proszku. Przychody z tego tytułu niemal się podwoiły, dochodząc do 4 mld NZD (3,29 mld USD). Aż 46% mleka w proszku wyeksportowanego przez Nową Zelandię trafiło do Chin²⁶.

Nowa Zelandia najwięcej importuje także z Chin (jest tak już od 2011 r.), a wielkość importu wzrosła o 7,1%, do 8,3 mld NZD (6,4 mld USD). Łączna wartość importu do Nowej Zelandii w 2013 r. zwiększyła się o 2,4% i wyniosła 48,3 mld NZD (37,2 mld USD). Z Chin sprowadzano przede wszystkim maszyny i urządzenia mechaniczne, elektryczne maszyny i sprzęt, tekstylia i odzież oraz meble i zabawki. Chociaż

china-papers/2015-1-NZ-China-FTA-Working-Paper-Helena-Quinn.pdf (data dostępu: 9.03.2018); P. Comrie-Thomson, *Uncertain Opportunities: Chinese Investors Establishing Investments in New Zealand*, Victoria University of Wellington, China Research Centre, China Research Paper 2013, nr 1, <https://www.victoria.ac.nz/chinaresearchcentre/publications/papers/Uncertain-Opportunities-Chinese-Investors-Establishing-Investments-in-New-Zealand.pdf> (data dostępu: 9.03.2018); New Zealand Foreign Affairs and Trade, *Text of the New Zealand – China FTA Agreement*, <https://www.mfat.govt.nz/assets/FTAs-agreements-in-force/China-FTA/NZ-ChinaFTA-Agreement-text.pdf> (data dostępu: 9.03.2018).

²⁴ Obserwator Finansowy, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/dzieki-handlowi-chiny-zwieksza-wplyw-na-polityke-nowej-zelandii/>, za: The Economist Intelligence Unit Limited, tłumaczenie NBP (data dostępu: 9.03.2018).

²⁵ Ambasada RP w Wellington, http://www.wellington.msz.gov.pl/pl/polska_nowa_zelandia/wspolpraca_gospodarza/sytuacja_gospodarza_w_nowej_zelandii/gospodarka_nowej_zelandii/ (data dostępu: 9.03.2018).

²⁶ Obserwator Finansowy, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/dzieki-handlowi-chiny-zwieksza-wplyw-na-polityke-nowej-zelandii/>, za: The Economist Intelligence Unit Limited, tłumaczenie NBP (data dostępu: 9.03.2018).

w 2013 r. Nowa Zelandia miała w sumie niewielki deficyt w handlu zagranicznym, to w handlu z Chinami odnotowała nadwyżkę w wysokości 1,7 mld NZD (1,3 mld USD).

Pozytywny wpływ na chińsko-nowozelandzką wymianę handlową miał również fakt, że Nowa Zelandia zajęła bardziej neutralne – w porównaniu z Australią i USA, jej tradycyjnymi sojusznikami – stanowisko w sprawie sporu terytorialnego między Chinami a Japonią o wyspy Senkaku (w Chinach nazywane Diaoyu) na Morzu Wschodniochińskim. Wyspy podlegają administracji japońskiej, ale oba państwa roszczą sobie do nich prawo.

Sprawdziły się prognozy, że eksport nowozelandzkich produktów do Chin będzie wzrastał pomimo oczekiwanego spowolnienia ekspansji chińskiej gospodarki. Ponadto chińscy konsumenci wolą importowany nabiał, gdyż mają wątpliwości, czy produkty krajowe są dobrej jakości i nie zagrażają zdrowiu. Popyt wzrósł także przez to, że w Chinach usprawniono infrastrukturę konieczną do dystrybucji i sprzedaży detalicznej schłodzonych produktów pochodzenia mlecznego. W Chinach wzrasta też popyt na produkty mięsne. Podobno do Chin zaczęto nawet eksportować np. udźce jagnięce i baranie wcześniej wykorzystywane w Nowej Zelandii do produkcji karmy dla zwierząt. Eksport nowozelandzkich produktów mleczarskich i mięsa do Chin bardzo wzrósł w 2013 r. pomimo obaw, czy nowozelandzka żywność jest bezpieczna, i wstrzymania eksportu mięsa na kilka tygodni, gdy chińskie władze celne nie uznały nowego systemu certyfikowania mięsa stosowanego przez nowozelandzkie ubojnie²⁷.

Według danych udostępnionych na początku marca 2018 r. przez nowozelandzki urząd statystyczny Stats NZ w ciągu minionej dekady dwustronny handel Nowej Zelandii z Chinami wzrósł ponadtrzykrotnie z 8,6 mld NZD (6,3 mld USD) w 2007 r. do 26,1 mld NZD (19,1 USD) na koniec grudnia 2017 r. Dwustronny handel obejmuje całkowitą wartość towarów i usług importowanych oraz eksportowanych między obydwoma krajami. W grudniu 2017 r. Chiny nieznacznie wyprzedziły Australię jako największy partner handlowy Nowej Zelandii w obrocie towarów i usług. Trzeba w tym miejscu przypomnieć, że w październiku 2018 r. minie 10 lat od wejścia w życie porozumienia o wolnym handlu między Nową Zelandią i Chinami²⁸. Na koniec 2017 r. Nowa Zelandia zanotowała nadwyżkę w wysokości 3,6 mld NZD (2,6 mld USD) w bilansie handlowym towarów i usług z Chinami. Oznacza to, że kraj ten uzyskał większe dochody z eksportu towarów i usług do Chin w stosunku do kosztów importu z Chin. Do nadwyżki w handlu przyczynił się przede wszystkim wzrost eksportu do Chin takich produktów jak mleko w proszku, masło i sery, który w 2017 r. osiągnął wartość 1,4 mld NZD (1,0 mld USD), czyli 52%. Rok 2017 charakteryzował się najwyższym eksportem nowozelandzkich produktów mleczarskich do Chin od czasu rekordowo najwyższych cen tych produktów w latach 2013–2014. Sytuacja ta

²⁷ Ibidem.

²⁸ Stats NZ, *New Zealand's two-way trade with China more than triples over the decade*, 1.03.2018, <https://www.stats.govt.nz/news/new-zealands-two-way-trade-with-china-more-than-triples-over-the-decade> (data dostępu: 9.03.2018).

spowodowała najwyższy wzrost całkowitej nadwyżki w handlu z Chinami od 2014 r. Drewno, w tym bale drewniane, stanowiło drugi co do wielkości towar eksportowy do Chin, a jego wartość wyniosła 2,5 mld NZD (1,8 mld USD) ze wzrostem 516 mln NZD (378,2 mln USD) w porównaniu z grudniem 2016 r.²⁹

Tabela 1. Zestawienie obrotów handlowych Nowej Zelandii z Chinami w 2016 r.

Całkowita wartość obrotów handlowych	19,7 mld NZD (13,64 mld USD)	
Eksport do Chin	9,4 mld NZD (6,51 mld USD)	Główne towary eksportowane: produkty mleczarskie i drewniane, mięso
Import z Chin	10,3 mld NZD (7,13 mld USD)	Główne towary importowane: maszyny, odzież, w tym odzież ochronna

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ministry of Foreign Affairs and Trade MFAT, *Trade 2016 statistics, China*, <https://www.mfat.govt.nz/en/countries-and-regions/north-asia/china/> (data dostępu: 10.03.2018).

Eksport usług nowozelandzkich do Chin przyczynił się znacząco do uzyskania nadwyżki eksportowej – największą pozycję, 2,5 mld NZD (1,8 mld USD), stanowił eksport usług podróży (wydatki ponoszone przez odwiedzających oraz studentów chińskich w Nowej Zelandii). Eksport usług podróży do Chin charakteryzował się relatywnie stabilnym poziomem i na grudzień 2017 r. odnotował jedynie nieznaczny spadek w wysokości 26 mln NZD (19,0 mln USD)³⁰.

Podsumowując, w handlu między Nową Zelandią i jej wszystkimi partnerami odnotowano w grudniu 2017 r. nadwyżkę w wysokości 4,2 mld NZD (3,0 mld USD)³¹.

Przy uwzględnieniu różnic kulturowych i prawnych oraz przy analizie perspektywy szerszej integracji handlowej Nowej Zelandii z jej azjatyckimi partnerami, zwłaszcza z Chinami, nie brakuje również opinii krytycznych oraz sugestii, by azjatyccy partnerzy podejmowali więcej działań na rzecz uruchomienia mechanizmów usprawniających realizację kontraktów oraz poszerzania stopnia otwartości politycznej³². W przeprowadzonym w 2015 r. badaniu dotyczącym percepcji i ocen porozumienia o wolnym handlu między Nową Zelandią i Chinami zarówno obecni, jak i byli politycy, przedstawiciele

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Zob. szerzej: A. Gani, F. Scrimgeour, *New Zealand's trade with Asia and the role of good governance*, „Science, International Review of Economics & Finance” 2016, vol. 42, s. 36–53, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1059056015001677?via%3Dihub> (data dostępu: 10.03.2018); <https://www.sciencedirect.com/journal/international-review-of-economics-and-finance> (data dostępu: 10.03.2018). Zob. P. Comrie-Thomson, *Uncertain Opportunities: Chinese Investors Establishing Investments in New Zealand*, Victoria University of Wellington, China Research Centre, China Research Paper 2013, nr 1, <https://www.victoria.ac.nz/chinaresearchcentre/publications/papers/Uncertain-Opportunities-Chinese-Investors-Establishing-Investments-in-New-Zealand.pdf> (data dostępu: 10.03.2018).

rządu nowozelandzkiego, pozytywnie odnieśli się do dotychczasowych rezultatów współpracy bilateralnej oraz znaczenia porozumienia o wolnym handlu i dwustronnych stosunków nowozelandzko-chińskich. Z kolei oceny wpływu porozumienia o wolnym handlu formułowane przez przedstawicieli biznesu, stowarzyszenia, środowisko akademickie³³ i przedstawicieli mediów były niejednoznaczne; oceniano je zarówno bardzo pozytywnie, jak i negatywnie. Oceny pozytywne były związane z ogromnym wzrostem obrotów handlowych, zwłaszcza w 2013 r. Niektórzy biznesmeni twierdzili, że umowa o wolnym handlu z Chinami przyniosła także korzyści prowadzonej przez nich działalności handlowej w różnych sektorach gospodarki. Oprócz redukcji ceł, które w niektórych przypadkach zmniejszono z 20% do 0%, a zatem w znaczny sposób obniżyły koszty prowadzenia biznesu, umowa o wolnym handlu przyczyniła się do uzyskania przez chińskich konsumentów i przedstawicieli biznesu wiedzy na temat Nowej Zelandii i działających w niej firm. Pozwoliło to firmom nowozelandzkim na budowanie relacji z chińskimi partnerami handlowymi, co w ich opinii jest niezbędne, aby odnieść sukces w Chinach.

Z kolei zdaniem chińskich biznesmenów relacje handlowe z Nową Zelandią są mniej obciążone ryzykiem po wejściu porozumienia o wolnym handlu. Jednak przeważała negatywna percepcja tej umowy. Wyrażano rozczarowanie wymogami dotyczącymi certyfikatów, których brak lub niedostarczenie na czas powodowały niemożność korzystania przez nowozelandzkich eksporterów z preferencyjnych stawek, przy czym niektórych z wymaganych certyfikatów nie można w ogóle uzyskać dla towarów transportowanych np. drogą lotniczą. Nie brak także obaw, wyrażanych przede wszystkim przez środowisko akademickie, związanych z tym, że duże koncentrowanie się Nowej Zelandii na wymianie handlowej z Chinami może mieć wpływ na utrudnienie uczestnictwa tego kraju w globalnych łańcuchach dostaw (GSC)³⁴. To uczestnictwo i tak zawsze komplikowały ograniczenia w połączeniach komunikacyjnych Nowej Zelandii oraz relatywnie wysokie koszty transportu. Co więcej, wzrosnąć musi w tej sytuacji rola usług jako składnika całości eksportu, w szczególności poprzez unowocześnienie infrastruktury telekomunikacyjnej oraz technologii informatycznej kraju. Ryzyko wynikające z obsługi popytu chińskiego na eksport dóbr podstawowych polegałoby na tym, że Nowa Zelandia zmuszona byłaby dokonać przesunięcia swojej przewagi komparatywnej w kierunku lekkich i wysokowartościowych dóbr i usług, które dodatkowo nie byłyby podatne na czynnik odległości. Jest zatem rzeczą niezbędną, by efektywny dystans do rynków uległ skróceniu zarówno poprzez zmiany w infrastrukturze krajowej, jak i zwiększenie stopnia inwestycji za granicą. Zainteresowanie Chin inwestowaniem w Nowej Zelandii w celu zabezpieczenia dostaw pewnych pro-

³³ Zob. np. J. Kelsey, *China-led trade agreement shrouded in deeper secrecy*, „The New Zealand Herald”, 13.06.2016, http://www.nzherald.co.nz/business/news/article.cfm?c_id=3&objectid=11655243 (data dostępu: 10.03.2018). Jane Kelsey jest profesorem prawa na Uniwersytecie w Auckland.

³⁴ Zob. szerzej H. Quinn, *Trading with a Giant, The Implications of New Zealand's Free Trade Agreement with China...*, op. cit.

duktów rolnych otwiera możliwości inwestycji wzajemnych na terytorium chińskim. W tej sprawie sygnały otwartości na inwestycje transmitowane przez porozumienie o wolnym handlu odniosły zdecydowanie pozytywny wpływ na uruchomienie większej liczby inwestycji wzajemnych. W sytuacji gdy rząd Nowej Zelandii spodziewa się wzrostu z 20 mld NZD (14,46 mld USD) do 30 mld NZD (21,68 mld USD) do roku 2020, to wzrost wartości obrotów należy uznać za zasadniczy. Natomiast w celu wsparcia uczestnictwa firm nowozelandzkich w rynku chińskim, a także ich ekspansji na inne rynki, należałoby zintensyfikować działania wspierającej handel agencji rządowej NZTE, jak również korzystać z wpływów dyplomatycznych, tak by osiągnąć większą harmonizację uregulowań prawnych w regionie Azji i Pacyfiku³⁵.

Aby zaistnieć na nowych rynkach, Nowa Zelandia już przed wielu laty rozpoczęła negocjacje mające na celu podpisanie porozumień handlowych z wieloma innymi państwami. Tim Groser, minister handlu Nowej Zelandii, który 15 lipca 2013 r. odwiedził Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, stwierdził, że coraz więcej państw, które są znużone prowadzonymi latami nieudanymi pertraktacjami dotyczącymi liberalizacji handlu na forum WTO, negocjuje regionalne i dwustronne umowy handlowe. I właśnie Nowa Zelandia jest szczególnie aktywna w tej dziedzinie. Minister przypomniał wówczas, że jego kraj to pierwsza rozwinięta gospodarka, która podpisała umowę handlową z Chinami i która jest w trakcie negocjacji umów handlowych z Białorusią, Kazachstanem i Rosją³⁶.

W 2015 r. Nowa Zelandia wyeksportowała towary o łącznej wartości 35,8 mld NZD (26,98 mld USD), a całkowity koszt importowanych towarów wyniósł 35,7 mld NZD (26,91 mld USD), co dało pozytywny bilans handlowy wynoszący 71,8 mln NZD (54,12 mln USD). Już w 2016 r. nastąpił wzrost w dochodach z eksportu nowozelandzkich towarów za granicę i wyniósł 47,4 mld NZD (33,7 mld USD), co stanowiło wzrost eksportu towarów o 35,2% od 2009 r.³⁷ W 2017 r. Nowa Zelandia wyeksportowała towary o łącznej wartości 37 mld USD, przy czym 53,8% trafiło do krajów azjatyckich, 18,5% do krajów Oceanii na czele z Australią, 12% do Ameryki Północnej, 10,3% do Europy, a 3,2% do Afryki. Listę najbardziej dochodowych eksportowych grup towarów od wielu lat niezmiennie tworzą: produkty mleczne, jaja, miód, mięso, drewno, owoce, orzechy, napoje, alkohole, ocet winny, maszyny, komputery, ryby, płatki zbożowe, preparaty mleczne, modyfikowana skrobia, klej, enzymy, różne preparaty spożywcze³⁸.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Maya Rostowska (oprac.), *Nowa Zelandia coraz ważniejszym partnerem handlowym*, PISM, <http://www.pism.pl/wydarzenia/goscie-PISM/Nowa-Zelandia-coraz-wazniejszym-partnerem-handlowym> (data dostępu: 11.03.2018).

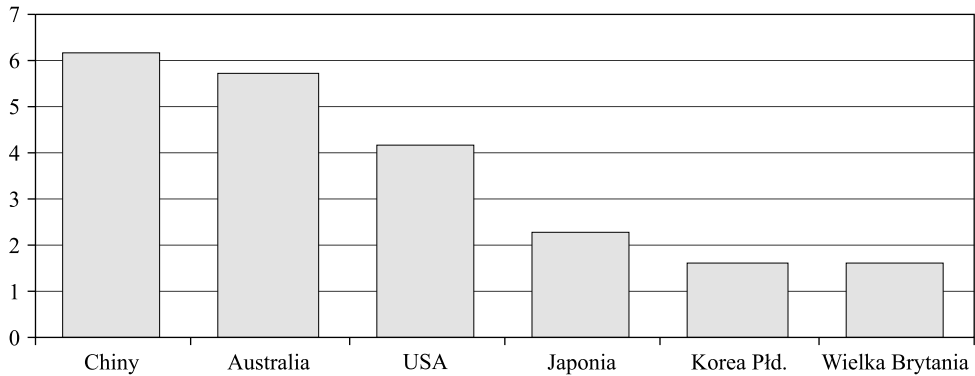
³⁷ New Zealand Trade and Enterprise, *Investment Statistics*, <https://www.nzte.govt.nz/investment-and-funding/investment-statistics> (data dostępu: 11.03.2018).

³⁸ D. Workman, *World's Top Exports, New Zealand's Top 10 Exports*, 7.02.2018, <http://www.worldstoexports.com/new-zealands-top-10-exports/> (data dostępu: 11.03.2018).

Tabela 2. Przegląd bezpośrednich inwestycji zagranicznych Nowej Zelandii w latach 2005–2016

Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych	2005–2007 średnia roczna wartość inwestycji przed kryzysem	2013	2014	2015	2016	Inwestycje w ujęciu procentowym					
						2005–2007	2014	2015	2016		
Nowa Zelandia											
• inwestycje zagraniczne w Nowej Zelandii ogółem	2 833	1 862	2 529	-337	2 292	9,8	5,8	-0,9	5,4		
• inwestycje Nowej Zelandii za granicą ogółem	777	530	471	90	-44	2,7	1,1	0,2	-0,1		
Australia	13 166 -1 293	56 303 1 441	40 328 306	19 477 -1 672	48 190 6 012	5,7 -0,6	10,3 -	6,0 -0,5	15,3 1,9		
Wielka Brytania	169 046 168 515	51 676 40 484	44 821 -148 303	33 003 -82 138	253 826 -12 614	34,7 34,6	9,0 -29,8	6,8 -16,9	57,9 -2,9		
USA	185 953 211 035	201 393 303 432	171 601 292 283	348 402 303 177	391 104 299 003	6,0 6,8	5,0 8,6	9,7 8,5	10,8 8,2		
Unia Europejska	614 125 815 380	336 811 340 011	256 613 204 344	483 839 535 957	566 234 470 351	17,6 23,4	7,1 5,7	15,2 16,8	17,5 14,6		
Kraje rozwinięte	937 212 1 222 930	684 260 890 920	563 330 707 635	984 105 1 172 867	1 032 373 1 043 884	11,0 14,4	6,0 7,5	11,2 13,3	11,4 11,6		
Świat	1 426 306 1 459 237	1 443 230 1 399 483	1 323 863 1 253 159	1 774 001 1 594 317	1 746 423 1 452 463	11,5 11,7	6,8 6,5	9,5 8,6	9,4 7,9		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych United Nations Conference on Trade and Development UNCTAD, World Investment Report 2017, Investment and the Digital Economy, Country fact sheet: New Zealand, Foreign direct investment (FDI) overview, selected years, http://unctad.org/Sections/dite_dir/docs/WIR2017/wir17_fs_nz_en.pdf (data dostępu: 11.03.2018).

Rysunek 1. Główni odbiorcy towarów eksportowanych z Nowej Zelandii w 2017 r. (w mld dolarów nowozelandzkich)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Stats NZ, New Zealand Trade and Enterprise, Investment Statistics, portalu World's Top Exports (Daniel Workman).

W polityce handlowej Nowej Zelandii, tak jak każdego innego kraju, istotną rolę odgrywają bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), które według teorii ekonomii mają pozytywny wpływ na gospodarkę kraju, aczkolwiek badania empiryczne nie zawsze to potwierdzają. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są najbardziej pożądaną formą napływu kapitału przede wszystkim ze względu na dwa aspekty: długoterminowy charakter i względną odporność na nagłe zmiany nastawienia inwestorów³⁹. Tabela 2 przedstawia przegląd bezpośrednich inwestycji zagranicznych Nowej Zelandii w latach 2005–2016 z uwzględnieniem także inwestycji tego państwa za granicą.

Relacje handlowe z Unią Europejską

Jeszcze w 2011 r. Unia Europejska była, za Australią i Chinami, trzecim co do wielkości obrotów partnerem handlowym Nowej Zelandii. Bariere w handlu z państwami UE stanowi jednak odległość geograficzna, a co za tym idzie – koszty transportu. Od 1999 r. UE i Nowa Zelandia są stronami w porozumieniu dwustronnym, które ma na celu ułatwienie handlu produktami przemysłowymi między krajami UE i Nową Zelandią poprzez zmniejszanie barier technicznych, w tym procedur oceny. Obejmuje ono około jednej trzeciej całości wytwarzanych w UE produktów eksportowanych do Nowej Zelandii, w tym urządzeń i produktów medycznych, sprzętu telekomunikacyjnego, urządzeń niskiego napięcia czy maszyn i urządzeń ciśnieniowych. W 2003 r. weszło w życie podobne porozumienie, mające na celu ułatwienie handlu żywymi

³⁹ Zob. M. Humanicki, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w dobie globalizacji finansowej*, Obserwator finansowy.pl, 7.02.2018, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/bezposrednie-inwestycje-zagraniczne-w-dobie-globalizacji-finansowej/> (data dostępu: 11.03.2018).

zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego przy zachowaniu zdrowia ludzi i zwierząt. Trwają prace nad rozszerzeniem relacji UE–Nowa Zelandia i podniesieniem ich statusu do poziomu umowy ramowej. Pierwsza tura negocjacji odbyła się w lipcu 2012 r.⁴⁰

W 2010 r. unijny eksport do Nowej Zelandii osiągnął wartość 2,7 mld euro. Wartość importu była w tym okresie o 100 mln euro większa. Struktura towarowa importu i eksportu jest zasadniczo różna – kraje europejskie eksportują głównie samochody osobowe, farmaceutyki, maszyny, sprzęt telekomunikacyjny i chemikalia, importują zaś przede wszystkim wyroby sektora rolniczego: jagnięcinę, wełnę, produkty mleczarskie, owoce i wina. Dużo korzystniejszy dla UE bilans współpracy obserwować można w usługach: eksport usług krajów UE do Nowej Zelandii wyniósł w 2009 r. 1,7 mld euro, podczas gdy Nowa Zelandia sprzedała w tym samym czasie w Europie usługi o wartości ok. 1 mld euro⁴¹.

Eksport Nowej Zelandii do 27 krajów UE przyczynił się do 11% (3,1 mld euro) wartości całkowitego eksportu tego kraju w 2011 r. Import z UE miał wartość 4 mld euro, co stanowiło 15% całkowitego krajowego importu. Większość nowozelandzkiego eksportu do krajów UE stanowią produkty rolne. W 2011 r. były to głównie mięso owcze (0,96 mld euro), następnie wino (227 mln euro), owoce oraz wełna. Z towarów importowanych z UE przez Nową Zelandię w 2011 r. wymienić należy przede wszystkim samochody (414,6 mln euro), lekarstwa (240 mln euro), ciągniki (85 mln euro), silniki (73 mln euro) oraz samochody ciężarowe i dostawcze. W 2011 r. Nowa Zelandia znalazła się dopiero na 52. miejscu wśród partnerów handlowych UE⁴².

Nowa Zelandia, której zależy na rozszerzeniu kontaktów handlowych z UE, w tym z Polską, od wielu lat zabiegała o podpisanie umowy o bezcłowym handlu z Unią Europejską. Finalizacją tych zabiegów była zapowiedź liderów UE i Nowej Zelandii w czasie spotkania 30 października 2015 r. rozpoczęcia procesu negocjacji, którego ukoronowaniem będzie podpisanie kompleksowej umowy o wolnym handlu (Free Trade Agreement, FTA)⁴³. Po blisko dwóch latach od tego spotkania, 13 września 2017 r., Rada Unii Europejskiej wydała decyzję upoważniającą Unię do rozpoczęcia rokowań w sprawie umowy o wolnym handlu z Nową Zelandią⁴⁴. Natomiast wcześniej, 3 lipca

⁴⁰ Ambasada RP w Wellington, <http://wellington.msz.gov.pl/resource/0d5c7cab-c8cb-4290-93fb-4851bc85ab92:JCR;jsessionid=3146B731E24A61DE986164061929F852.cmsap2p> (data dostępu: 12.03.2018).

⁴¹ Informator Ekonomiczny, http://www.informatorekonomiczny.msz.gov.pl/pl/australia/nowa_zelandia/nowa_zelandia (data dostępu: 12.03.2018); Eksporter, <http://www.eksporter.gov.pl/informacja/Skroty.aspx?kategoria=164> (data dostępu: 12.03.2018).

⁴² Ibidem.

⁴³ European Commission, *EU and New Zealand*, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/new-zealand/> (data dostępu: 12.03.2018).

⁴⁴ European Commission, *New Zealand*, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/new-zealand/> (data dostępu: 12.03.2018); Ministry of Foreign Affairs and Trade, *New Zealand–European Union free trade agreement*, <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/agreements-under-negotiation/eu-fta/> (data dostępu: 12.03.2018).

2017 r., UE i Nowa Zelandia podpisały Umowę partnerską dotyczącą współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach celnych⁴⁵.

W Nowej Zelandii nie brakuje także sceptycznych głosów w sprawie sukcesu negocjacji o wolnym handlu z UE. We wrześniu 2017 r. amerykański portal Politico opublikował wypowiedź Fletchera Tabuteau, wicelidera i rzecznika ds. handlowych nowozelandzkiej partii New Zealand First (Najpierw Nowa Zelandia)⁴⁶, uważnego za osobę wpływową w polityce wewnętrznej. Wyraził on duże obawy co do bezkolizyjnego przebiegu negocjacji między UE i Nową Zelandią o wolnym handlu i powiedział, że należy spodziewać się poważnych problemów ze względu na kwestię europejskiej wrażliwości na sprawy związane z rolnictwem i potężne lobby rolnicze. Jego zdaniem Irlandczycy, Polacy, Francuzi, a nawet Niemcy mają obawy odnośnie do włączenia nowozelandzkich produktów mleczarskich do bezcłowego obrotu handlowego. Upatruje on również trudności w uzyskaniu zgody na wejście w życie umowy o wolnym handlu między UE i Nową Zelandią, która będzie musiała być ratyfikowana przez parlamenty krajów członkowskich. Wyrażając swój sceptycyzm, Fletcher Tabuteau sugeruje jednocześnie, aby Nowa Zelandia skoncentrowała raczej swoje wysiłki i energię na negocjowaniu porozumienia handlowego z Wielką Brytanią, które, zwłaszcza po jej rozstaniu się z UE, byłoby osiągalne⁴⁷.

W 2016 r. Nowa Zelandia była 49. partnerem handlowym UE. Spośród partnerów handlowych UE największe obroty handlowe Nowej Zelandii (zwłaszcza jeśli chodzi o import produktów nowozelandzkich) zostały odnotowane z Niemcami oraz z Wielką Brytanią (w odniesieniu do eksportu do tego kraju). Ponadto, ze względu na przynależność Nowej Zelandii do Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (Commonwealth) oraz z uwagi na fakt, że większość jej napływowych mieszkańców pochodzenia

⁴⁵ European Commission, Taxation and Customs Union, *The EU and New Zealand signed an Agreement on Cooperation and Mutual Administrative Assistance in Customs Matters on 3 July 2017*, https://ec.europa.eu/taxation_customs/new-zealand_en (data dostępu: 14.03.2018); Parlament Europejski, *Umowa o partnerstwie w zakresie stosunków i współpracy między UE a Nową Zelandią (rezolucja)*, 16 listopada 2017, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0447+0+DOC+XML+V0//PL> (data dostępu: 14.03.2018); *Agreement between the European Union and New Zealand on Cooperation and Mutual Administrative Assistance in Customs Matters, Treaties, MFAT*, <http://www.treaties.mfat.govt.nz/search/details/p/173/120> (data dostępu: 14.03.2018).

⁴⁶ New Zealand First (NZ First) powstała w 1993 r. Po wyborach w 2017 r. utworzyła rząd koalicyjny z Labour Party (Partią Pracy). W czasie wyborów partię reprezentowało w parlamencie dziewięciu członków. Założycielem i liderem partii jest Winston Peters, Maorys po ojcu, który obecnie sprawuje w rządzie funkcję wicepremiera i ministra spraw zagranicznych. NZ First jest partią nacjonalistyczną, a jej głównym założeniem jest stawianie Nowej Zelandii i Nowozelandczyków na pierwszym miejscu. Jest także uważana za partię populistyczną ze względu m.in. na prowadzoną restrykcyjną politykę imigracyjną. Zob. New Zealand Parliament, *New Zealand First Party*, <https://www.parliament.nz/en/mps-and-electorates/political-parties/new-zealand-first-party/> (data dostępu: 14.03.2018); Beehive, *Rt Hon Winston Peters*, <https://www.beehive.govt.nz/minister/biography/winston-peters> (data dostępu: 14.03.2018).

⁴⁷ H. von der Burchard, *EU–New Zealand trade deal in ‘deep trouble’, Trade talks at risk because of European sensitivities on agriculture, a populist Kiwi lawmaker says*, Politico, 1.09.2017, <https://www.politico.eu/article/eu-new-zealand-trade-deal-in-deep-trouble/> (data dostępu: 15.03.2018).

Europejskiego stanowią Szkoci, Walijczycy i Anglicy⁴⁸, obydwa kraje łączą bliskie więzi oraz współpraca w wielu dziedzinach, z podkreśleniem wymiany handlowej⁴⁹. Z kolei w 2017 r. spośród krajów UE to Holandia była największym partnerem handlowym Nowej Zelandii, zajmując 13. miejsce na liście 15 głównych partnerów handlowych⁵⁰. Na koniec 2017 r. Nowa Zelandia odnotowała deficyt w bilansie handlowym towarów i usług z UE wynoszący 3,2 mld USD (4,4 mld NZD), co było spowodowane w głównej mierze wzrostem cen samochodów importowanych z krajów unijnych⁵¹. Wydatki ponoszone przez turystów z Unii Europejskiej stanowią główny przedmiot eksportu do Unii. W czasie ostatnich pięciu lat uległ on niemalże podwojeniu, odzwierciedlając wzrost liczby odwiedzających w tym okresie⁵².

Instrumenty polityki handlowej Nowej Zelandii

Do połowy lat 80. XX w. polityka handlowa Nowej Zelandii charakteryzowała się wysokim stopniem interwencjonizmu państwowego i protekcji. Średni poziom stawek celnych w odniesieniu do towarów podlegających ocłeniu w 1985 r. wynosił w Nowej Zelandii 27,5%, podczas gdy w Kanadzie – 8%, w USA – 5%, a w Japonii – 5,5%⁵³.

Według informacji Ministerstwa Rozwoju Gospodarczego Nowej Zelandii (Ministry of Economic Development) ze stycznia 2014 r. opłatom celnym nie podlegało ok. 80% towarów – w większości były to towary, których nie wytwarzają nowozelandzcy producenci. Stawki celne wahają się od 0% do 10% wartości importowanego towaru, w zależności od jego rodzaju. I tak, stawką w wysokości 5% objęte są tekstylia, żywność, maszyny, stal, produkty z plastiku. Najwyższe, bo dziesięcioprocentowe stawki dotyczą odzieży, obuwia, dywanów, ambulansów oraz samochodów z częścią mieszkalną. Większość modeli samochodów osobowych oraz sprzęt komputerowy nie podlegają opłatom celnym. W październiku 2013 r. w związku z zobowiązaniami w ramach WTO rząd Nowej Zelandii podjął decyzję, że stawki celne pozostaną niezmienione do 30 czerwca 2017 r., z wyjątkiem tych stawek, które zostaną obniżone w wyniku zawartych umów handlowych⁵⁴.

⁴⁸ Zob. szerzej: J. Sierańska, *Wpływ Traktatu z Waitangi na sytuację Maorysów w Nowej Zelandii*, „Społeczeństwo i Polityka. Pismo Edukacyjne” 2015, nr 4, s. 223.

⁴⁹ New Zealand Trade and Enterprise, Investment Statistics, <https://www.nzte.govt.nz/investment-and-funding/investment-statistics> (data dostępu: 15.03.2018).

⁵⁰ D. Workman, *World's Top Exports, New Zealand's Top 10 Trade Partners*, op. cit.

⁵¹ Stats NZ, *New Zealand's two-way trade with China more than triples over the decade*, 1.03.2018, <https://www.stats.govt.nz/news/new-zealands-two-way-trade-with-china-more-than-triples-over-the-decade> (data dostępu: 15.03.2018).

⁵² Ibidem.

⁵³ G.P. Sampson, *The closer Economic Relations Agreement between Australia and New Zealand*, w: G.P. Sampson, S. Woolcock (red.), *Regionalism, Multilateralism and Economic Integration. The recent experience*, United States University Press, Tokyo–New York 2003, s. 206–207.

⁵⁴ New Zealand Tariffs, <http://www.med.govt.nz/business/trade-tariffs/tariffs-in-new-zealand/new-zealand-tariffs> (data dostępu: 15.03.2018); *Przewodnik dla polskich przedsiębiorców*, Ambasada RP

Handel bezcłowy jest obecnie prowadzony w ramach porozumień bilateralnych i preferencyjnych umów handlowych (PTAs) Nowej Zelandii z Australią i Chinami oraz z sześcioma członkami Stowarzyszenia Państw Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN-6, czyli Brunei, Filipinami, Indonezją, Malezją, Singapurem i Tajlandią)⁵⁵. Trwają prace nad negocjacją podobnych porozumień z pozostałymi członkami grupy (ASEAN-4, czyli Kambodżą, Laosem, Birmą oraz Wietnamem). Nowa Zelandia dąży także do bezcłowej wymiany handlowej z Hongkongiem. Jej celem jest również osiągnięcie porozumienia o bezcłowym handlu z Unią Europejską, Białorusią, Kazachstanem oraz Rosją.

Ponadto w regionie Pacyfiku już od 35 lat (od 1 stycznia 1983 r.) funkcjonuje Umowa handlowa o bliskich relacjach ekonomicznych Australii i Nowej Zelandii (Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement; ANZCERTA lub CER). CER jest strefą wolnego handlu, w której liberalizacja obejmuje wymianę towarów i usług między krajami partnerskimi oraz swobodę migracji czynnika ludzkiego, pewien stopień swobody przepływu kapitału, a także harmonizację niektórych uregulowań polityki gospodarczej i handlowej. Za sprawą CER dokonano znacznych dostosowań w tym zakresie poprzez liberalizację procedur zakupów państwowych, harmonizację standardów, ujednoczenie niektórych aspektów prawa handlowego i procedur celnych oraz zakaz bezpośrednich subwencji państwowych. Szczególnie innowacyjnym krokiem było zastąpienie stosowania procedur antydumpingowych przez harmonizację odpowiednich przepisów w prawie konkurencji. Pozostają jednak jeszcze sfery, które wymagają liberalizacji. Należą do nich niektóre usługi oraz kwestie ułatwień związane z przepływem inwestycji⁵⁶.

W odniesieniu do współpracy Nowej Zelandii i Australii na uwagę zasługuje przeanalizowane przez Russella Solomona w artykule pt. *Bargaining with the strong: New Zealand and Australia's bilateral trade relations with the United States and the European Union* podejście pertraktacji dwustronnych dla zrozumienia sposobu, w jaki oba państwa od wielu lat prowadzą swoją politykę handlową w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi oraz z Unią Europejską⁵⁷. Chociaż alternatywne podejścia,

w Wellington, 15.08.2017, file:///C:/Documents%20and%20Settings/as/Moje%20dokumenty/Downloads/informacje-praktyczne-dla-polskiego-eksportera-nowa-zelandia.pdf, s. 10 (data dostępu: 17.03.2018).

⁵⁵ T. Feridhanusetyawan, *Preferential Trade Agreements in the Asia-Pacific Region*, International Monetary Fund IMF, Working Paper No. 05/149, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Preferential-Trade-Agreements-in-the-Asia-Pacific-Region-18370> (data dostępu: 17.03.2018).

⁵⁶ Zob. szerzej: K. Zołądkiewicz, *Integracja ekonomiczna w regionie Pacyfiku na przykładzie Strefy Wolnego Handlu Australii i Nowej Zelandii*, w: B. Drelich-Skulska (red.), *Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku* (seria Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 13), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2008, s. 64–68.

⁵⁷ R. Solomon, *Bargaining with the strong: New Zealand and Australia's bilateral trade relations with the United States and the European Union*, „Taylor & Francis Journal Online, Political Science” 1999, vol. 51, nr 2, 2.05.2017, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1177/003231879905100204> (data dostępu: 16.03.2018).

takie jak neorealizm⁵⁸ i neoliberalny instytucjonalizm⁵⁹, charakteryzują się pewną zdolnością do tłumaczenia efektów kontaktów między stroną silną i słabą, podejście pertraktacji dwustronnych wyjaśnia więcej, pokazując, jak i dlaczego proces negocjacyjny może potencjalnie przechylić szalę zwycięstwa na rzecz słabszych państw. Nowa Zelandia i Australia dokładały starań, by wykorzystywać takie okazje poprzez stosowanie trzech istotnych strategii bilateralnych: taktyki informacyjnej, budowania koalicji oraz egzekucji porozumień formalnych. Różnice w ich indywidualnych podejściach do pertraktacji dwustronnej są pochodną czynnika historycznego i konkretnych interesów danego kraju, jak również czynników poznawczych⁶⁰.

Nowa Zelandia i Australia prowadzą także wymianę handlową w ramach SPARTECA (The South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement)⁶¹ – regionalnego porozumienia o handlu i współpracy gospodarczej z mikropaństwami Południowego Pacyfiku (Fidzi, Kiribati, Nauru, Samoa Zachodnie, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Wyspy Cooka, Wyspy Salomona), zawartego w lipcu 1980 r. w stolicy Kiribati Tarawie. Porozumienie stwarza preferencyjny bezcłowy i nieograniczony innymi barierami dostęp gospodarczy mikropaństwom do rynków Nowej Zelandii i Australii dla produktów wytworzonych i eksportowanych przez mikropaństwa, a także promuje określone inwestycje przemysłowe, a tym samym przyspiesza rozwój społeczno-ekonomiczny oraz rozszerza współpracę w dziedzinie rolnictwa i różnego typu usług. Jego celem jest zarówno eliminowanie barier handlowych, jak i działania promujące współpracę gospodarczą. Wzorem dla SPARTECA były porozumienia podpisane między Unią Europejską a krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku – głównie byłymi koloniami⁶². Oprócz współpracy i wymiany handlowej na preferencyjnych warunkach Nowa Zelandia opiekuje się mikropaństwami i odgrywa rolę donatora pomocy rozwojowej i humanitarnej⁶³.

⁵⁸ Neorealizm w stosunkach międzynarodowych jest nowoczesnym nurtem realizmu. Jest on połączeniem idei realizmu Kennetha Waltza z poglądami realistów bardziej tradycyjnych, takich jak Stanley Hoffmann, Hans Morgenthau czy Robert Gilpin. Zob. szerzej: J. Jakobsen, *Neorealism in International Relations – Kenneth Waltz*, „Popular Social Science, Bridging the gap, Norwegian academic journal”, <http://www.popularsocialscience.com/2013/11/06/neorealism-in-international-relations-kenneth-waltz/> (data dostępu: 17.03.2018).

⁵⁹ Za głównego przedstawiciela teorii neoliberalnego instytucjonalizmu w stosunkach międzynarodowych uznawany jest Robert Keohane. Zob. szerzej: J. Czaputowicz, *Mapa współczesnego liberalizmu: neoliberalny instytucjonalizm, nowy liberalizm, liberalny internacjonalizm*, w: E. Haliżak, R. Ożarowski, A. Wróbel (red.), *Liberalizm & neoliberalizm w nauce o stosunkach międzynarodowych: teoretyczny pluralizm*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2016, s. 17–29.

⁶⁰ R. Solomon, *Bargaining with the Strong...*, op. cit.

⁶¹ *South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement SPARTECA*, World Bank, <https://wits.worldbank.org/GPTAD/PDF/archive/SPARTECA.pdf> (data dostępu: 18.03.2018).

⁶² Zob. A. Całek, *Perspektywy rozwoju gospodarczego mikropaństw Południowego Pacyfiku w ramach ugrupowania integracyjnego SPARTECA (South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement)*, w: B. Drelich-Skulska (red.), *Procesy integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, op. cit., s. 76.

⁶³ Zob. szerzej: New Zealand Foreign Affairs and Trade MFAT, *Pacific Islands Forum Secretariat, New Zealand's Development Cooperation in the Pacific, Report of the Forum Peer Review 2015*, <https://www.>

Istotne znaczenie ze względów ekonomicznych i politycznych ma przynależność Nowej Zelandii do APEC (Asia–Pacific Economic Cooperation; Forum Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku), której jest członkiem założycielem od 1989 r. i w ramach której prowadzi wymianę handlową. APEC zrzesza obecnie 21 państw i ma duży wpływ na gospodarkę światową ze względu na rolę i pozycję jej państw członkowskich w międzynarodowych stosunkach gospodarczych, a są nimi m.in. Australia, Brunei, Chile, Chiny, Hongkong, Kanada, Japonia, Korea Południowa, Meksyk, Rosja, Singapur, Tajwan i Stany Zjednoczone. Do głównych celów APEC należy promowanie handlu i wzrostu gospodarczego, znoszenie barier celnych, przepływ towarów, jak również integracja gospodarcza⁶⁴.

Nowa Zelandia zawarła także preferencyjne porozumienie handlowe z Tajwanem ANZTEC (The Agreement between New Zealand and the Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen, and Matsu), dzięki któremu Tajwańczycy zobowiązali się zliberalizować lub znieść bariery celne dotyczące towarów, usług i inwestycji między obydwoma krajami. Całkowite zniesienie barier celnych w imporcie wołowiny nowozelandzkiej miało nastąpić do końca 2015 r., a w przypadku mięsa owczego do 2017 r.⁶⁵ Tajwan jest największym rynkiem zbytu dla wysokiej jakości mięsa wołowego eksportowanego z Nowej Zelandii. Tajwańczycy doceniają walory smakowe mięsa pochodzącego od zwierząt wypasanych na łąkach. Ponadto Tajwan importuje także spore ilości mięsa owczego⁶⁶.

Odnosząc się do specyfiki polityki handlowej Nowej Zelandii, warto w tym miejscu wspomnieć o idei *fair trade* (sprawiedliwego handlu), mającej na celu oferowanie lepszych warunków handlowych, a dzięki temu poprawę warunków życia producentów z krajów rozwijających się, która jest w Nowej Zelandii szeroko rozpowszechniona. Popyt na produkty *fair trade* na rynku nowozelandzkim stale rośnie. Przyczyniają się do tego zarówno edukacja społeczeństwa, jak i uregulowania prawne zakazujące rozpowszechniania niezgodnych z prawem oraz wprowadzających w błąd informacji dla konsumentów⁶⁷.

mfat.govt.nz/assets/Aid-Prog-docs/Per-diem-rates/NZ-Development-Cooperation-in-the-Pacific-Forum-Report-Peer-Review-2015-2.pdf (data dostępu: 18.03.2018).

⁶⁴ New Zealand Foreign Affairs and Trade, *Our work with APEC*, <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/our-work-with-apec/> (data dostępu: 19.03.2018).

⁶⁵ New Zealand Commerce and Industry Office, Taipei, What is ANZTEC?, <https://nzcio.com/node/249/view> (data dostępu: 19.03.2018); Agreement between New Zealand and the Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen, and Matsu on Economic Cooperation, <https://www.nzcio.com/assets/ANZTEC/ANZTEC-Final-Text-10-July-2013-NZ.pdf> (data dostępu: 19.03.2018).

⁶⁶ Portal spożywczy, *Tajwan zniesie stawki celne na mięso importowane z Nowej Zelandii*, <http://www.portalspozywczy.pl/mieso/wiadomosci/tajwan-znosi-stawki-celne-na-mieso-z-nowej-zelandii,94362.html> (data dostępu: 19.03.2018); <http://www.bukaciarnia.pl/aktualnosci/tajwan-zniesie-stawki-celne-na-mieso-importowane-z-nowej-zelandii.html> (data dostępu: 19.03.2018).

⁶⁷ Zob. szerzej: Commerce Commission, New Zealand, *Fair Trading, The Fair Trading Act prohibits false and misleading false consumer information*, <http://www.comcom.govt.nz/fair-trading/> (data dostępu: 19.03.2018).

Od wielu lat Nowa Zelandia aktywnie uczestniczy w ruchu *fair trade*, a pierwsze produkty z certyfikatem i logo tego ruchu można było tam nabyć w 2003 r. Wzrost popytu na produkty *fair trade* w Nowej Zelandii jest porównywalny do tego w krajach wysoko rozwiniętych, a najbardziej znanymi produktami są kawa, syropy kawowe, wyroby z kakao oraz herbata. Certyfikaty *fair trade* uzyskuje coraz więcej firm nowozelandzkich. Nowa Zelandia działa w systemie *fair trade* wspólnie ze swoim głównym partnerem handlowym Australią poprzez dwie instytucje: Fair Trade Australia i Nowa Zelandia (Fair Trade ANZ) oraz Stowarzyszenie Fair Trade Australii i Nowej Zelandii (Fair Trade Association of Australia and New Zealand, FTAANZ). Fair Trade ANZ jest członkiem FLO International (Fairtrade Labelling Organisations International), która zrzesza instytucje *fair trade* z Europy, Azji, Ameryki Łacińskiej, Ameryki Północnej oraz Afryki, a FTAANZ należy do Światowej Organizacji Fair Trade (World Fair Trade Organization, WFTO), która liczy ponad 450 członków z całego świata⁶⁸.

Istotne znaczenie dla polityki handlowej Nowej Zelandii, a także realizowania jej interesów narodowych miało mieć podpisane 5 października 2015 r. w Atlancie, po pięciu latach intensywnej negocjacji, Partnerstwo Transpacyficzne (Trans-Pacific Partnership, TPP)⁶⁹ między Stanami Zjednoczonymi oraz 11 innymi krajami (Singapurem, Australią, Wietnamem, Kanadą, Chile, Japonią, Malezją, Meksykiem, Nową Zelandią, Peru i Brunei). Miało ono być jedną z największych umów handlowych w historii, obejmującą łącznie 40% globalnego PKB i jedną trzecią światowego handlu, a Nowa Zelandia liczyła na eksport swoich produktów m.in. na ogromny i chłonny rynek amerykański. Jednak po objęciu przez Donalda Trumpa urzędu prezydenta USA i zgodnie ze złożoną przez niego obietnicą jeszcze podczas kampanii prezydenckiej, i podpisaniu przez niego 23 stycznia 2017 r. dekretu formalnie wycofującego Stany Zjednoczone z TPP, trudno było antycypować, jak dalej potoczą się losy tego porozumienia. Czy w ogóle ono przetrwa i czy może przyłączyć się do niego Chiny (przeciwko czemu oponowały Stany Zjednoczone) i Indonezja? Akceptację dla przyłączenia się tych dwóch państw do TPP wyraził rząd australijski⁷⁰.

Celem porozumienia miało być wprowadzenie ułatwień dla handlu i inwestycji między państwami należącymi do TPP oraz otwarcie rynków⁷¹, lecz miało ono również dotyczyć tak istotnych aspektów współpracy gospodarczej, jak prawo własności intelek-

⁶⁸ M. Grącik-Zajackowski, *Fair trade w Australii i Nowej Zelandii*, w: K.A. Kłosiński, P. Rubaj (red.), *Australia, Nowa Zelandia – polityka dobrobytu*, op. cit., s. 123, 127; Fairtrade Australia New Zealand, <http://fairtrade.org.nz/products/café> (data dostępu: 21.03.2018).

⁶⁹ Zob. szerzej: K. Żołądkiewicz, *Partnerstwo Transpacyficzne jako nowe porozumienie integracyjne w regionie Azji i Pacyfiku*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2015, t. 1, nr 41, s. 93–110.

⁷⁰ ICC Poland, Polish National Committee of the International Chamber of Commerce, *Transpacyficzne Porozumienie zmienia kurs*, <https://www.iccpolska.pl/en/news?nid=29> (data dostępu: 21.03.2018).

⁷¹ Nowy Dziennik, Polish Daily News, DET, (R), AR, *Kontrowersyjne partnerstwo transpacyficzne* (data dostępu: 19.03.2018); <http://www.dziennik.com/wiadomosci/artukul/kontrowersyjne-partnerstwo-transpacyficzne> (data dostępu: 21.03.2018).

tualnej, międzynarodowe łańcuchy dostaw oraz ekologia⁷². Jeśli TPP, które wzbudzało wiele kontrowersji w Stanach Zjednoczonych i w czasie prezydentury Baracka Obamy nie zostało zatwierdzone przez Kongres USA, zostanie jednak ratyfikowane przez pozostałe w nim 11 państw członkowskich i przyłączą się do niego Chiny i Indonezja, wówczas zniesiona zostanie większość barier celnych, które obecnie między nimi obowiązują. Jeśli w przypadku niektórych towarów cła nie zostaną zniesione, to będą znacznie obniżone.

W odniesieniu do Nowej Zelandii w trakcie negocjacji porozumienia wiele kontrowersji w Stanach Zjednoczonych wzbudzał import produktów mleczarskich. Nowa Zelandia, która jako mały kraj jest w czołówce eksporterów produktów mleczarskich w świecie, zyskałaby dostęp do rynków wszystkich krajów, które są członkami TPP. Amerykańskie firmy nie chciały zwiększenia importu produktów z tej branży, a producenci przetworów mlecznych w Stanach Zjednoczonych szczególnie obawiali się ich importu z Nowej Zelandii. Jednak jeszcze w czasie prezydentury Obamy Nowa Zelandia wywalczyła sobie specjalne uprawnienia, które miały chronić jej przetwory mleczne⁷³.

Na podkreślenie zasługuje efektywność prowadzenia negocjacji handlowych przez Nową Zelandię, w związku z którą należy odnotować, że w tekście umowy TPP jest art. 29.6 stanowiący jeden z wyjątków od zasady równego traktowania stron umowy; na podstawie Traktatu z Waitangi Nowa Zelandia rezerwuje sobie prawo bardziej uprzywilejowanego traktowania Maorysów⁷⁴, jej autochtonicznych mieszkańców.

Nawet jeśli Chiny przyłączyłyby się do TPP i umocniły swoją pozycję nie tylko w regionie Azji i Pacyfiku, lecz także w międzynarodowych stosunkach ekonomicznych i gospodarce światowej, nie wydaje, aby mogły wówczas być zagrożeniem czy też nawet wyzwaniem dla Nowej Zelandii, gdyż te państwa nie konkurują ze sobą, lecz współpracują. Ponadto, jak zostało już wcześniej wspomniane, Nowa Zelandia jako pierwsza gospodarka wysoko rozwinięta już w 2008 r. podpisała umowę handlową z Chinami, a obecnie państwo to jest jej głównym partnerem handlowym, jeśli chodzi zarówno o import, jak i eksport. Chiny doceniają wysoką jakość produktów nowozelandzkich, a ich rynek jest chłonny. Trzeba również dodać, że Nowa Zelandia posiada umiejętność nieantagonizowania Chin w kwestiach politycznych.

⁷² Zob. K. Nowak, *Partnerstwo Transpacyficzne (TPP) – co było, co jest, co będzie?*, Puls Azji, <http://pulsazji.pl/2017/03/27/tpp-co-bylo-co-jest-co-bedzie/> (data dostępu: 21.03.2018).

⁷³ The New York Times, International Business, Jackie Calmes, *Trans-Pacific Partnership Is Reached, but Faces Scrutiny in Congress*, http://www.nytimes.com/2015/10/06/business/trans-pacific-partnership-trade-deal-is-reached.html?_r=0 (data dostępu: 21.03.2018).

⁷⁴ Zob. szerzej: *Treaty of Waitangi, Chapter 29, Exceptions and General Provisions*, https://www.mfat.govt.nz/assets/_securedfiles/Trans-Pacific-Partnership/Text/29.-Exceptions-and-General-Provisions.pdf (data dostępu: 19.03.2018). Traktat z Waitangi to dokument podpisany 6 lutego 1840 r. w Waitangi pomiędzy wodzami maoryskich plemion a władcami Zjednoczonego Królestwa, reprezentowanymi przez przedstawiciela Korony Brytyjskiej Williama Hobsona. Maorysi obecnie stanowią 15,6% ogółu mieszkańców NZ, zob. szerzej: J. Sierańska, *Wpływ Traktatu z Waitangi...*, op. cit., s. 223–231.

Wszystko wskazuje jednak na to, iż po wycofaniu się Stanów Zjednoczonych Partnerstwo Transpacyficzne⁷⁵ zostanie uratowane, o czym świadczy nowe porozumienie podpisane przez 11 krajów w listopadzie 2017 r. w Danang w Wietnamie podczas szczytu APEC. Podkreślono w nim promowanie wolnej i otwartej wymiany handlowej, przestrzeganie uzgodnionych zasad, jak również zadeklarowano walkę z protekcjonizmem i respektowanie zasad Światowej Organizacji Handlu (WTO)⁷⁶.

Jako członek WTO⁷⁷ Nowa Zelandia dołączyła także do negocjacji 13 innych państw członkowskich tej organizacji (m.in. Chin, UE, Japonii oraz USA), oficjalnie zainicjowanych 8 lipca 2014 r. w Genewie, a mających na celu osiągnięcie nowego wielostronnego porozumienia dotyczącego dóbr środowiska naturalnego w kontekście WTO. Negocjacje te opierają się na zobowiązaniu się przywódców ekonomicznych APEC z 2012 r. do ograniczenia wysokości stawek taryfowych w zakresie 54 dóbr środowiska naturalnego do 5% lub mniej. Pomimo tego, że przebiegają one poza formalnymi ramami WTO, to sposób ich prowadzenia jest jednocześnie wsparciem i uzupełnieniem wielostronnego systemu handlowego: są one otwarte dla wszystkich zainteresowanych członków WTO zaangażowanych w ambitną liberalizację w zakresie dóbr środowiska naturalnego⁷⁸.

Od kwietnia 2013 r. Nowa Zelandia wraz z 23 innymi krajami, członkami WTO (Australią, Liechtensteinem, Kanadą, Meksykiem, Chile, Tajwanem, Norwegią, Kolumbią, Panamą, Kostaryką, Paragwajem, Unią Europejską (liczoną jako 28 państw członkowskich), Pakistanem, Hongkongiem, Chinami, Peru, Islandią, Szwajcarią, Izraelem, Turcją, Japonią, Stanami Zjednoczonymi, Koreą Południową, Mauritiumem i Urugwajem), uczestniczy w negocjacjach dotyczących Porozumienia w sprawie handlu usługami TiSA (Trade in Services Agreement). Głównym celem negocjacji jest doprowadzenie do liberalizacji usług, tak aby ułatwić i usprawnić rynek wymiany usług na obszarze 25 krajów negocjujących TiSA. W sumie TiSA obejmować będzie rynki usługowe 52 krajów WTO, gdyż każde z 28 państw członkowskich UE jest także osobnym członkiem WTO. Porozumienie TiSA przewiduje również

⁷⁵ Zob. *The legally verified text of the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership, New Zealand Foreign Affairs and Trade*, <https://www.mfat.govt.nz/assets/CPTPP/CPTPP-Text-English.pdf> (data dostępu: 24.03.2018).

⁷⁶ New York Post, *Countries in TPP trade deal move ahead without USA*, 11.11.2017, <https://nypost.com/2017/11/11/countries-in-tpp-trade-deal-move-ahead-without-us/> (data dostępu: 24.03.2018); S. Donnan, *Pacific Rim countries close in on TPP trade deal without USA*, „Financial Times”, 10.11.2017, <https://www.ft.com/content/82c29b4a-c616-11e7-a1d2-6786f39ef675> (data dostępu: 24.03.2018).

⁷⁷ WTO, Member Information, *New Zealand and the WTO*, https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/new_zealand_e.htm (data dostępu: 24.03.2018).

⁷⁸ Ministry of Foreign Affairs and Trade, *Environmental goods plurilateral negotiations*, <http://mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/2-Trade-Relationships-and-Agreements/index.php>; <http://mfat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/2-Trade-Relationships-and-Agreements/Environmental-Goods/index.php> (data dostępu: 24.03.2018).

proces akcesyjny, aby umożliwić innym członkom WTO przyłączenie się do niego w przyszłości⁷⁹.

Gdy załamały się negocjacje usługowe na forum WTO w ramach rundy negocjacji wielostronnych Doha Development Agenda (DDA), które rozpoczęły się w 2001 r., Stany Zjednoczone wysunęły propozycję stworzenia nowego porozumienia multilateralnego, niezależnie od negocjacji WTO. Inicjatywę tę poparły kraje rozwinięte, głównie państwa UE i Australia, które specjalizują się w handlu usługami, a w liberalizacji usług upatrują dużych korzyści dla rozwoju gospodarczego. Podstawę negocjacji stanowi projekt tekstu podstawowego przygotowanego przez UE i Australię, jak również propozycje sektorowe, które są w większości oparte na Układzie ogólnym w sprawie handlu usługami (General Agreement on Trade in Services; GATS) z 1995 r., obejmującym wszystkich członków WTO. Główne postanowienia GATS, czyli zakres, definicje, dostęp do rynku, traktowanie narodowe oraz wyłączenia, także znajdują się w TiSA⁸⁰. Kraje członkowskie TiSA generują łącznie około 70% światowego handlu usługami. Dla Nowej Zelandii, gdzie sektor usług ma największe znaczenie w dochodzie narodowym, gdyż stanowi aż dwie trzecie PKB, a 70% ludności zatrudnionych jest w usługach, uczestniczenie w negocjacjach, których celem jest liberalizacja przepływu usług, ma kluczowe znaczenie.

Podsumowanie

Choć skutek postępującego procesu globalizacji odległości między państwami maleją, jednak geograficzne usytuowanie Nowej Zelandii na krańcach południowego Pacyfiku jest jednym z kluczowych czynników determinujących politykę handlową tego państwa oraz stanowi dla niego ważne wyzwanie, a koszty transportu skutkują ograniczeniami uczestnictwa w globalnych łańcuchach dostawczo-zaopatrzeniowych. Jednak dzięki prowadzeniu bardzo efektywnej polityki handlowej, zajmowaniu neutralnego stanowiska w kwestiach politycznych, stosowaniu podejścia pertraktacji dwustronnych we współpracy z bliskim partnerem handlowym i sojusznikiem, Australią, Nowa Zelandia, pomimo iż jest małym graczem, niewielkim państwem pod względem liczby ludności i położonym na „końcu świata”, to jednak odnosi sukcesy w negocjacjach handlowych z „gigantami” handlowymi, takimi jak Chiny, Stany Zjednoczone czy Unia Europejska, zajmuje istotne miejsce w międzynarodowych stosunkach ekonomicznych i jest członkiem wielu znaczących integracyjnych ugrupowań handlowych zarówno regionalnych, jak i globalnych. Co więcej, Nowa Zelandia nie miała obaw przed podpisaniem z potężnymi i posądzanymi o stosowanie dumpingu Chinami w 2008 r. jako pierwsze państwo OECD i pierwsze w świecie porozumienia o wolnym handlu. I choć

⁷⁹ Ministerstwo Gospodarki, *Porozumienie w sprawie handlu usługami TISA*, <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzynarodowa/Miedzynarodowe+organizacje+gospodarcze/WTO/Porozumienie+w+sprawie+handlu+uslugami+TiSA> (data dostępu: 24.03.2018).

⁸⁰ Ibidem.

w samej Nowej Zelandii nie brakuje krytyków intensyfikacji chińsko-nowozelandzkiej wymiany handlowej, przede wszystkim z kręgów pozarządowych, jednak statystyki pokazują, że korzyści z wymiany z gigantem handlowym może odnosić także mały, ale efektywnie działający kraj oferujący wysokiej jakości towary i usługi. Kontrowersje wokół umowy o wolnym handlu z Chinami, jak i kwestii Partnerstwa Transpacyficznego spowodowały uruchomienie obecnie toczących się debat w Nowej Zelandii⁸¹.

Czynnik geograficzny ma niewątpliwie istotny wpływ i znaczenie dla dynamiki wymiany handlowej z krajami UE. Może być także postrzegany jako bariera w dążeniu do intensyfikacji współpracy bilateralnej oraz wzajemnych obrotów z państwami członkowskimi Unii. Nowa Zelandia podziela europejskie wartości, wyróżnia się wolnością gospodarczą, eliminacją barier w polityce handlowej oraz promocją współpracy, jednak rynek nowozelandzki, choć istotny, nie jest priorytetowy dla UE. W wymianie handlowej państwo to ma do zaoferowania całą gamę towarów wysokiej jakości od dawna cenionych w wielu krajach świata, a podpisanie, a potem wejście w życie umowy o wolnym handlu z Unią Europejską z pewnością umożliwi intensyfikację tej wymiany.

Celem Nowej Zelandii jest większy udział w międzynarodowej polityce handlowej i czerpanie większych korzyści z uczestnictwa w wymianie handlowej, co stanowi jeden z jej interesów narodowych. Do atrakcyjności tego państwa jako partnera handlowego przyczynia się przede wszystkim transparentność regulacji prawnych, efektywne działanie instytucji publicznych, niskie stawki celne, szacunek do prawa, a także fakt, że jest to wysoko rozwinięty rynek. Te wszystkie czynniki niewątpliwie sprzyjają nawiązywaniu współpracy biznesowej oraz prowadzeniu dobrej wymiany handlowej. Istotnymi czynnikami są także: bardzo niska korupcja, wysoka, utrzymująca się trzecia pozycja w rankingu krajów o największej wolności gospodarczej oraz niezmiennie pierwsze miejsce wśród krajów na świecie, w których najłatwiej jest prowadzić działalność gospodarczą. Kluczem do zawierania i prowadzenia efektywnej współpracy handlowej na nowozelandzkim rynku jest dobre rozumienie jego kultury biznesowej. Choć konkurencja na tym rynku jest duża, jest on otwarty i może okazać się atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów, a sama Nowa Zelandia dąży do tego, aby jej potencjał w dziedzinie handlu międzynarodowego był lepiej wykorzystywany, dlatego zabiega o zdobycie inwestorów oraz nowych rynków zbytu zarówno dla wytwarzanych przez siebie produktów, jak i świadczonych usług.

⁸¹ Zob. np. J. Kelsey, *China-led trade agreement...*, op. cit.; idem, *TPP – all pain, no gain*, „The New Zealand Herald”, 4.02.2016, http://www.nzherald.co.nz/business/news/article.cfm?c_id=3&objectid=11584252 (data dostępu: 25.03.2018); idem, *The TPP deal remains toxic*, NZ against the current, 12.11.2017, <http://nzagainstthecurrent.blogspot.com/2017/11/jane-kelsey-tpp-deal-remains-toxic.html> (data dostępu: 25.03.2018); R. Scollay, *The economic impact of the Transpacific Partnership. What have we learned from the CEG simulation?*, University of Auckland, October 2017, <http://www.econ.hit-u.ac.jp/~furusawa/paper/gilbert-furusawa-scollay.pdf> (data dostępu: 25.03.2018).

The Challenges of New Zealand's Trade Policy

The article analyses the geographical structure of New Zealand's trade and the country's trade policy instruments. I demonstrate that a range of strategic interests may be behind New Zealand's involvement in certain trade activities.

The article also presents the significance and impact of New Zealand's geographical factor on the country's trade policy and bilateral and regional free trade agreements. It seeks to determine whether New Zealand's efforts to increase its participation in international trade can be considered from the angle of its national interests.

Due to the geographical distance between New Zealand and Europe, the former's principal trading partners are in Asia and the Pacific, with China, Australia, the USA, Japan, South Korea and the UK in the lead. Trade with the European Union, although important, will certainly enter a new dynamic phase once an EU-NZ Free Trade Agreement has been signed. Even after the withdrawal of the USA from the Trans-Pacific Partnership (TPP), New Zealand continues to perceive the TPP as a great opportunity, which, if ratified by all 11 members, could provide the country with access to new absorptive world markets and thus improve the efficiency of its trade policy.

Keywords: New Zealand, trade policy, geographical structure of trade, trade policy instruments, geographic factors, international trade, South Pacific, Asia and the Pacific, Trans-Pacific Partnership, European Union, APEC, Free Trade Agreement, WTO.